

Синагогу в столиці Лівії перетворюють на ісламський центр

Інтер'єр синагоги Сла Дар Біші в Тріполі, перша половина XX століття. Фото: moked.it

Порожню синагогу Сла Дар Біші в Тріполі намагаються перепрофілювати в ісламський центр, — заявив виконавчий директор Всесвітнього союзу лівійських євреїв Давид Гербі. Сьогодні євреїв у Лівії немає, і місцева влада (читай, ополченці), без особливого клопоту привласнюють єврейську власність, — [зазначає](#) Гербі, який проживає в Римі, на сайті єврейського видання Moked.

Синагога була зведена за проектом італійського єврея Умберто Ді Сеньї — цей уродженець Тріполі відомий своїми численними будівлями в Триполітанії й Киренаїці. Ді Сеньї доручили спроектувати «респектабельну» синагогу за мотивами Великої синагоги в Римі. У 1930-ті тут приймали короля Італії Вітторіо Емануеле III, принца Умберто, головнокомандувача італійськими військами в Північній Африці Італо Бальбо й навіть Муссоліні.

Перші сліди єврейської присутності в Лівії датуються X століттям до нашої ери, тобто, епохою царя Соломона. У джерелах 146 р до н.е., знайдених у Бенгазі й інших регіонах Лівії, докладно розповідається про заможні й добре організовані єврейські громади.

У 1903 році на території сучасної Лівії проживало 16 000 євреїв — 14 000 в Тріполі, і 2 000 — у Бенгазі. Після італійської колонізації єврейське населення зросло — в 1931 році в країні налічувалося 21 000 євреїв.

Синагога Сла Дар Біші. Фото: toked.it

Ситуація змінилася в 1938-му, коли італійці ввели в дію антиєврейський Закон про расу. Євреї були негайно виключені з муніципальних рад, вигнані з державних установ і шкіл, а в їхніх паспортах з'явилася позначка про національність. Незважаючи на це, до 1941 року євреї все ще становили чверть населення Тріполі, у місті функціонували 44 синагоги.

У 1942 році німецькі війська окупували єврейський квартал Бенгазі й депортували місцевих євреїв у трудові табори, де загинула п'ята частина в'язнів. Звільнення Північної Африки військами союзників не принесло громаді визволення. 5 — 7 листопада 1945 року 140 євреїв були вбиті й сотні поранені в результаті погрому в Тріполі, нападники пограбували майже всі синагоги міста і зруйнували п'ять із них. У червні 1948 року, через місяць після проголошення Ізраїлю, було вбито ще 12 євреїв і зруйновано 280 будинків. На цей раз, однак, єврейські загони самооборони дали відсіч погромникам.

З 40 000 євреїв у період з 1948 до 1951 року три чверті репатріювалися в Ізраїль. У 1951-му Лівія здобула незалежність і вступила в Лігу арабських держав. Наприкінці 1950-х Рада єврейської громади була офіційно розпущена й незабаром були прийняті закони, які легітимували арешт власності й активів лівійських євреїв, які іммігрували до Ізраїлю.

*Давид Гербі молиться в синагозі Сла Дар Біші. Фото:
facebook.com/David-Gerbi*

Після Шестиденної війни країною прокотилися єврейські погроми, після яких лідери громади попросили короля Ідріса I дозволити єврейському населенню «тимчасово» покинути країну. Монарх дав добро, і протягом місяця в Італію, кинувши все своє майно, виїхали 6000 євреїв. З них більше третини залишилися на Апеннінах, приблизно 1300 іммігрували до Ізраїлю, а решта попрямували в США.

Коли в 1969 році до влади прийшов полковник Каддафі, в Лівії залишалося приблизно 100 євреїв. Новий вождь конфіскував всю єврейську власність і оголосив День помсти (коли з Лівії були вигнані євреї й італійці) національним святом. В 1974 році в Лівії жили лише 20 євреїв, а остання єврейка — 80-річна Ріна Дебах — покинула країну у 2003-му.

Як зазначає Давид Гербі, і в Тріполі, і в Бенгазі, і в інших містах у роки правління Каддафі єврейські кладовища були зруйновані — по ним проклали дороги. Синагоги перетворилися в мечеті або держустанови — і ця доля, судячи з усього, чекає Сла Дар Біші. Місцева влада забороняє моніторити ситуацію, тому Всесвітній союз лівійських євреїв закликає залишити синагогу в спокої, сподіваючись, що колись вона буде відновлена.

Максим Суханов